

ἐπιγραφή, ἦτο ἐντετειχισμένη καὶ τετραγωνικὴ ἐπιμήκης λιθίνη στήλη ἔχουσα ἄνω τε καὶ κάτω ἄβακα καὶ κυμάτιον καὶ τὰς ἐξῆς διαστάσεις: ὕψ. 0,75 πλ. 0,26, πχ. 0,23. Ἐν αὐτῇ, ἐντελῶς ἐφθαρμένη κατὰ τὸ κατώτερον μέσον μέρος, ἀναγινώσκονται τὰδε:

Α Γ Α Θ Η . . . . .
 Τ Ι Β · Κ Λ · Σ Ε Υ Η Ρ Ο Σ
 Σ Ι Ν Ω Π Ε Υ Σ Α Π Ο Λ
 Λ Ω Ν Ι Μ Α Λ Ε Α Τ Α Κ Α Ι
 5 Σ Ω Τ Η Ρ Ι Α Σ Κ Λ Η Π Ι Ω
 Κ Α Τ Ο Ν Α Ρ Ο Ν Ο Θ Ε Ο Σ
 Ε Ι Α Σ Α Τ Ο Ε . . . . . Ω Ε Ν
 Κ Ο Ι Μ Η Τ Η . . . . . Χ Ο Ι
 Ρ Α Δ Α Σ Ε Χ . . . . . Ε Π .
 10 Τ Ο Υ Τ Ρ Α . . . . . Α Ι
 Κ Α Ρ Κ Ι Ν Ο . . . . . Ο Σ
 Ε Π Ι Σ Τ Α . . . . . Τ Ω
 Ο Ι Ο Σ Ε Σ Τ . . . . .
 Ε Π Ι Ι Ε Ρ Ε . . . . .
 15 Α Υ Ρ Π . . . . . Ο Υ
 Ε Τ Ο Υ Σ . . . . .
 Ε Τ Ο Υ . . . . . Υ
 ⊕   ○

Ἄγαθῆ [τύχη]
 Τιβέριος Κλαύδιος Σευῆρος
 σινωπεύς Ἀπόλλωνι
 5 σωτήρι Ἀσκληπιῶ
 κατ' ὄναρ, ἐν ᾧ θεὸς
 εἶσατο ἐ[ν τ]ῷ ἐν-
 κοιμητη[ρίῳ] χοι-
 ράδας ἔχ[οντα] ἐπ[ι]

10 τοῦ τρα[χῆλου κ]αὶ
 καρκίνον . . . . . ος
 ἐπιστά[ς] . . . . .
 οἰος ἐστ . . . . .
 ἐπὶ ἱερε[ως] . . . . .
 15 Αὐρηλίου Π . . . . . ου
 ἔτους . . . . .
 ε του . . . . . υ

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε ὡς καὶ ἡ προηγουμένη εὐχαριστήριος ἀναθηματικὴ ἐπὶ γενομένη θεραπείᾳ, σὺν μόνῃ τῇ διαφορᾷ ὅτι δὲν ἀναγράφεται ἐν αὐτῇ τὸ πρὸς τὴν θεραπείαν μέσον. Καὶ θὰ ἦτο τῇ ἀληθείᾳ περιέργον νὰ μάθωμεν πῶς οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐθεράπευον τὰς χοιράδας καὶ δὴ καὶ τὸν καρκίνον!

Τὸ ἀγαθῆ [τύχη] εἶνε γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ ἄβακος τῆς πλακός. Ἐγραψα δὲ ταῦτα ἐν Δοτικῇ πτώσει, διότι ἐν ὅλῃ τῇ ἐπιγραφῇ παραλείπεται τὸ προσγεγραμμένον Ἰ δυνατὸν ὅμως κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα (σελ. 221) νὰ εἶνε γεγραμμένα ἐν ὀνομαστικῇ.

Ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν κατ' ὄναρ πρβ. ἡμετέρας ἐπιγραφὰς Τεϋχ. Α'. σελ. 31. ἀρ. 12 καὶ τεϋχ. Γ'. σελ. 147. ἀρ. 37. σελ. 150. ἀρ. 43 καὶ σελ. 151 ἀρ. 46. Πρβ. καὶ ἐτέραν ἐξ Ἐπιδαύρου ἐπιγραφῆν ἐν Lebas II, 145.

εἶσατο: διὰ τοῦ εἰ γεγραμμένον.

ἐγκοιμητήριον καλεῖται τὸ κατὰ τὰς δύο προηγουμένας ἐπιγραφὰς Ἄβατον, τὸ οἰκοδόμημα δηλ. ἐν ᾧ ἐγκατεκοιμῶντο (ἴδε ἐπιγραφῆν ὑπ' ἀρ. 59. στ. 10) οἱ ἀσθενεῖς.

Ἐκ τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1883.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ.

ΔΥΟ ΣΦΙΓΓΕΣ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

(Βλ. τὸν πίν. 12).

Αἱ ἐν τῷ προσηρτημένῳ IB' πίνακι κατὰ ἰχνογράφημα τοῦ κ. E. Gilliéron ἀπεικονιζόμεναι δύο

Σφίγγες εἰσὶν ἐκ τῶν εὐρημάτων τῆς τελευταίας ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀνασκαφῆς, περὶ τῆς ὁποίας

μακρὸν ἐποίησατο λόγον ἐν τῷ πρώτῳ τεύχει τῆς Ἐφημερίδος ταύτης ὁ κ. Κ. Δ. Μυλωνᾶς. (1) Τούτων ἡ ὑπὸ στοιχ. Α. εὐρέθη κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα, ἐν τῇ αὐτῇ περίπτῳ θέσει, ὅπου καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων μαρμαρίνων καὶ πωρίνων πλαστικῶν ἔργων ἦτοι πλησίον καὶ ΝΑ. τοῦ παλαιοτάτου τείχους, κατωτέρω δὲ τοῦ στρώματος τῆς λατύπης, ἀναμιξ μετ' ἀργῶν λίθων. Κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν χρόνον εὐρέθησαν καὶ αἱ συνημμέναι πτέρυγες τῆς ἐτέρας Σφιγγός. Ἀκριβέστερόν τι περὶ τῆς θέσεως καὶ τοῦ χρόνου τῆς εὐρέσεως αὐτῶν δὲν εἰξεύρομεν. Τῆς δ' ὑπὸ στοιχείου Β. Σφιγγός, κατὰ τὰς πληροφορίας, ἃς παρέσχεν ἡμῖν ὁ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐφορευὼν τῆς ἀνασκαφῆς κ. Χρ. Τσουντας, ὁ μὲν κορμὸς, ἀκέφαλος καὶ ἄπους, εὐρέθη τῇ 30 Μαρτίου 1883 εἰς βάθος τεσσάρων περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ στυλοβάτου τοῦ Παρθενῶνος καὶ ὀκτῶ περίπου μέτρα μακρὰν τῆς ΒΔ. γωνίας τοῦ μουσείου· ἡ δὲ κεφαλὴ τῇ 10 Ἀπριλίου, ἐν περίπτῳ μέτρον μακρὰν τοῦ κορμοῦ. Ἐκεῖ που πλησίον εὐρέθη καὶ κομμάτιον τῆς κεφαλῆς ἄλλης Σφιγγός, φεροῦσης κάλυμμα ἀπαράλλακτον τῷ τῆς ὑπὸ στοιχείου Α.

Ἀμφότεραι αἱ Σφίγγες ἀπεικονίζονται ἐν τῷ πίνακι κατὰ τὸ $\frac{1}{7}$ τοῦ φυσικοῦ μεγέθους. Ἡ ὑπὸ στοιχ. Α. ἔχει ὕψος 0,476, μῆκος δὲ τοῦ κορμοῦ 0,37 (ὕψος δὲ μέχρι τοῦ ἀνωτάτου σημείου τῶν πτερυγῶν 0,51). Πεποιήται δὲ παρίου λίθου πιθανῶς. Ἐκτὸς τῆς ἐν τῷ ἀπεικονίσματι ἐμφανῶς δηλουμένης κολοβότητος ἦτοι τῆς ἐλλείψεως τῶν ποδῶν καὶ μεγάλου μέρους τοῦ σώματος, κατὰ τὰ λοιπὰ εἶναι καλῆς διατηρήσεως· ἡ ῥίς μόνον εἶναι ἀποκεκρουσμένη κατὰ τὸ σφαιρίον καὶ ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ ὀλίγον κατὰ τὸ ἄκρον. Διατηρεῖ δ' ὁ λίθος ἀφθονώτατα ἴχνη χρώματος· ἐρυθροῦ μὲν καταφανῆ ἐν τῷ ἐνωτίῳ (μὴ δηλουμένῳ ἐν τῷ ἀπεικονίσματι), καὶ ἀμυδρὰ ἐν τοῖς ἐπιστέφουσι τὸ μέτωπον κυματοειδέσι βοστρύχοις· ὑπὸ τὸ δεξιὸν οὖς διακρίνεται μεμελανισμένη βάσις χρώματος· τὸν τράχηλον χωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ πτερώματος δύο λεπτότατα κεχρωματισμένα γραμμαῖ, παρέχου-

(1) Ἀπεικασμα τῆς ὑπὸ στοιχ. Α' Σφιγγός καὶ βραχέων περιγραφῶν ἀμφοτέρων βλ. ἐν σ. 43-44.

σαι ἰδέαν περιδεραιίου· ἐκατέρω τῶν πτερυγῶν διχάζεται ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ῥίζης μέχρι τῆς πρὸς τὰ ἔσω καμπτομένης ἄκρας διὰ τριῶν γραμμῶν, (ὧν ἡ μέση ἀδροτέρα), καταφανῶν ἔτι· τὸ πρὸς τὸ στήθος μέρος τῆς δεξιᾶς πτερυγῶς διατηρεῖ πολλά ἴχνη ἐρυθροῦ χρώματος, μαρτυροῦντα ὅτι ὁ τεχνίτης ἐδήλωσε διὰ γραφῆς τὰ πτίλα· τὸ δ' ἕτερον μέρος ἔχει ἴχνη ὑποξάνθου χρώματος, δι' ὧν ἐναργῶς ἐμφαίνεται ἡ ὑποτύπωσις τριῶν ἐπαλλήλων σειρῶν πτερῶν· ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι σαφέστερον εἶναι τὸ διάγραμμα τῶν τε πτερῶν καὶ τῶν πτίλων καὶ φαίνεται ὡσεὶ ἐγαράχθη ἐπὶ τοῦ μαρμάρου πρὸ τῆς ἐπιχρώσεως (1)· τὸ τῶν πτίλων σχῆμα εἶναι φολιδῶδες, ἔνια δὲ διατηροῦσιν ἴχνη χρωματισμοῦ. Τέλος ἐν τῇ καμπύλῃ γωνιώδει ἐσοχῇ, τῇ σχηματιζομένη ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο πτερυγῶν, παρατηρεῖται μελαμβοφῆς ὑποτύπωσις πτερῶν, ὧν τὸ πέρασ συμπίπτει ἐνιαχοῦ ταῖς ἐντομαῖς τοῦ μαρμάρου· εἰσὶ δ' αἱ ἐντομαὶ αὗται, ἃς ἐποίησεν ὁ τεχνίτης ὅπως δηλώσῃ πλαστικῶς τὸ ἄκρον τῶν πτερῶν, ἐν ὄλῳ ἐννέα.

Ἡ ἐτέρα Σφίγγῃ ἔχει ὕψος μετὰ τῆς κεφαλῆς 0,553, μῆκος δὲ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς μέχρι τῆς σφαγῆς τοῦ τραχήλου 0,665. Πεποιήται δὲ καὶ αὕτη παρίου λίθου, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ πέντε ἀποκεχωρισμένων τεμαχίων: α') τῆς κεφαλῆς· β') τοῦ σώματος· γ') τῶν πτερυγῶν· δ') ἐκ τεμαχίου τῆς ἀριστερᾶς πτερυγῶς, ἐν ᾧ καὶ τὰ ἄκρα πέντε βοστρύχων καὶ ε') ἐκ τεμαχίου τῆς κεφαλῆς, προσαρμοζομένου εἰς τὸ προηγούμενον δ' τεμαχίον. Ἐλλείπουσι δὲ μέγα μέρος τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὠμοπλάτης καὶ μέγα μέρος τῶν τε ἐμπροσθίων καὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν· ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ ἄλλας ἔχει βλάβας· ἡ ῥίς εἶναι ἀποτετριμμένη, ὁ πώγων ἀποκεκρουσμένος, λελωθὴμένος ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς, λελωθὴμένα καὶ τὰ ἄκρα τῶν πτερυγῶν καὶ ἐν γένει τὰ ἄκρα τῶν τεμαχίων κατὰ τὰς προσαρμογὰς. Ἰχνη χρώματος ὀλίγιστα διατηρεῖ· εἰσὶ δὲ τοιαῦτα καταφανῆ μόνον ἐν τῷ ὑπὸ τὸ στέργον

(1) Ἐκ τῆς μαλακότητος ὁμοῦ τῶν χαραγμάτων συνάγεται, ὅτι προηλθον ἐξ ὀξειδώσεως τῶν χρωμάτων καὶ ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπιπηρείας.

μέρει τῶν πτερυγίων, ὅπου ἀμυδρῶς διακρίνεται ἡ ὑποτύπωσης φολιδοειδῶν πτίλων καὶ ἐν ταῖς πτέρυξιν· ἀλλὰ καὶ στίγματα τινὰ ἐρυθρὰ παρατηροῦνται (ἐν τῷ ποδί, ἐν ταῖς πλευραῖς καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τοῦ σώματος) ἐμφαίνοντα ἴσως ὅτι τὰ μέρη ταῦτα δὲν ἦσαν κεχρωματισμένα, διότι πιθανῶς τὰ στίγματα ἐξέπεσαν τυχαίως τοῦ χρωστικῆρος τοῦ καλλιτέχνου κατὰ τὴν ἐπίχρωσιν τῶν πτερυγίων. Ἰχνη δὲ καύσεως παρατηροῦνται ἐν τοῖς βοστρύχοις κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ αὐχένου καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ μάλιστα ἰσχύϊ.

Παραβάλλοντες πρὸς ἀλλήλας τὰς δύο ταύτας Σφίγγας παρατηροῦμεν μεγάλας διαφορὰς ἐν τε τῷ τρόπῳ τῆς τέχνης καὶ τῇ ἀπεργασίᾳ. Καταφανέσταται δ' εἰσὶν αὐταὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ μάλιστα τῆς κεφαλῆς. Ἐν τῇ μορφῇ ἀμφοτέρων ἐπανθίει τὸ τυπικὸν μειδίωμα, ἀλλ' ἐν τῇ ὑπὸ στοιχ. Β. Σφιγγί ἡ λεπτότης τῶν χειλέων καὶ ἡ διὰ γραμμῶν σκληροτάτων δήλωσις τοῦ τε φίλτρου καὶ τῆς νύμφης καὶ τῶν χαλινῶν τῶν χειλέων καθιστᾷσιν αὐστηροτέραν τὴν τοῦ προσώπου ἔκφρασιν· ἀρχαιωτέρα δ' ἐστὶ καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν θέσις, ἐγκρασιωτέρων πρὸς τὴν ῥίνα καὶ μᾶλλον προβεβληκότας ἐχόντων τοὺς βολβούς· καὶ τὸ μέτωπον δ' ἐστὶν ἀτεχνότερον εἰργασμένον. Ἐν τοῖς λοιποῖς ὅμως ἡ τεχνικὴ ἐργασία τῆς Σφιγγὸς εἶναι ἐντελεστέρα καὶ καταφανῆς εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ ποιήσαντος πρὸς ἀπομίμησιν τῆς φύσεως. Τὰ ζυγωματικά ὅστ' ἀδηλοῦνται σαφῶς, ἐν ᾧ ἐν τῇ ὑπὸ στοιχ. Α. τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ προσώπου εἶναι πάνυ ἀτέχνως εἰργασμένον. Ὡσαύτως ἐν τῷ σφριζομένῳ δεξιῷ ὡτῷ ἐπειράθη ὁ τεχνίτης νὰ παραστήσῃ τὸ τε πτερύγιον, καὶ τὴν ἔλικα καὶ ἀνθελίκα καὶ τὴν κόγχην· καίπερ δ' ἀμαρτῶν τοῦ σκοποῦ, διότι πόρρω ἀπέχουσι ταῦτα τῆς ἐντελοῦς μιμήσεως τῆς φύσεως, κατέδειξε ὅμως, ὅτι ἀποφεύγων ὅσον ἐδύνατο τὴν πιστὴν καὶ ἀπικριβωμένην ἀντιγραφὴν παραδοδεγμένων πλαστικῶν τύπων, ἐζήτηε νὰ ἐμφυσήσῃ ζωὴν εἰς τὸ ἔργον του, ἔχων ὑπογραμμὸν πρότυπα ζῶντα. Καὶ ἡ τοῦ τραχήλου δ' ἐργασία ἐστὶ κρείστων ἐν τῇ προκειμένη Σφιγγί, καίτοι ἀσαφῶς καὶ ἀορίστως διὰ γραφῆς μόνον ἐδηλώθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ συναφὴ τῆς ὑποδερίδος μετὰ τῶν πτερυγίων. Παν-

τελῶς δὲ διάφορος εἶναι ἡ κόμμωσις ἐκατέρας τῶν Σφιγγῶν. Ἐν ἀμφοτέραις ἡ κόμη φαίνεται ὡσπερ περίθετος, ἀλλ' ἐν τῇ ὑπὸ στοιχ. Β. ἡ διασκευὴ αὐτῆς εἶναι παραπλησίᾳ τῇ τοῦ ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Ἀκροπόλεως ἀρχαίου μοσχοφόρου Ἑρμοῦ· δηλονότι εἶναι πεπλεγμένη ψιάθου δίκην καὶ προσέτι ἀκτινοειδῶς καταπίπτει ἐπὶ τῶν ὤμων. Τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἀνάδεσις ὅπισθεν διὰ ταινίας, κολάζουσι τὸ βαρὺ καὶ ἄχαρι τῆς κομμώσεως. Ἡ δὲ ὑπὸ στοιχ. Α. φέρει ἐν τῇ κεφαλῇ πῖλον, ὅσον ἐν μνημείοις τῆς ἀρχαίας τέχνης ἀπεικονίζονται φέροντες ὁ Ἡφαίστος, ὁ Χάρων, ὁ Ὀδυσσεὺς κλπ. καὶ ὅσον φέρει καὶ ὁ ἀρχαῖος Ἑρμῆς, οὗ ἄνω ἐμνήσθημεν. Ὁ πῖλος κρασπεδοῦται ταινίᾳ ἢ στεφάνῃ, ἀφίησι δ' ἀκαλύπτους ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐξ ὀριζοντίου κυματοειδεῖς βοστρύχους, οἵτινες διερχόμενοι ὅπισθεν τῶν ὠτων καταπίπτουσι παραλλήλως καὶ κανονικῶς πρὸ τοῦ στήθους. Σημειωτέον δ' ὅτι οἱ βόστρυχοι οὗτοι δὲν στενοῦνται ὡς ἔπρεπεν ὅπισθεν τῶν ὠτων, ἀλλὰ πρὸς ὑπερνίκησιν τῆς δυσκολίας ταύτης μόνον κατάλληλον τρόπον εὑρεν ὁ καλλιτέχνης νὰ περιορίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν βοστρύχων ἐν τῇ χώρᾳ ἐκεῖνῃ εἰς τέσσαρας, προσθεῖς τοὺς ἄλλους δύο κατωτέρω τῶν ὠτων, οὕτως ὥστε φαίνονται ὡς διατρυπῶντες τὴν σάρκα (1)· τὴν δυσχέρειαν ταύτην δὲν ἀπέφυγεν ἐντελῶς καὶ ὁ τὴν ἑτέραν Σφίγγα ποιήσας κατὰ τὴν διὰ ταινίας ἀνάδεσιν τῆς κόμης ἐν τῷ αὐχένι, ὑπεβόηθησέ πως αὐτὸν ὅμως ἡ ἀκτινοειδὴς διάταξις τῶν βοστρύχων. Ὅπισθεν δ' ἡ κόμη τῆς ὑπὸ στοιχ. Α. Σφιγγὸς καλύπτει ὀλομερῆς τὸν αὐχένα καὶ τὰς ὠμοπλάτας, ἐκ δεκατεσσάρων ψιαθωτῶν βοστρύχων ἀποτελουμένη· οὕτω δ' ἡ κόμμωσις τῆς Σφιγγὸς ταύτης ἐστὶν ὁμοιοτάτη τῇ τῶν πλείστων ἀρχαίων ἀγαλμάτων, μάλιστα δὲ τῶν ἐσχάτως ἐν τῇ Ἀκροπόλει εὑρεθέντων. — Ἑτέρα δ' ἐκτὸς τούτων σπουδαιοτάτη διαφορὰ, παρατηρουμένη ἐν τῇ κεφαλῇ τῶν προκειμένων δύο Σφιγγῶν ἐστὶν ἡ τοῦ σχήματος τοῦ προσώπου αὐτῶν· τὸ μὲν τῆς ὑπὸ στοιχ. Β. εἶναι κανονικώτατον ὠσειδές, ἐν ᾧ τὸ τῆς ἐτέρας προσεγγίζει τῷ τύπῳ τῶν ἀρχαίων κεφαλῶν τοῦ ἀτ-

(1) Οἱ κατὰ τὸ ἀριστερὸν οὗς βόστρυχοι εἰσὶν ἐν ὅλῳ δέκα καὶ οὐχὶ ἑξ.

τικοῦ ἐργαστηρίου, σαρκωδέστερον ὄν καὶ μᾶλλον τετράγωνον ἐπίμηκες.

Διαφέρει δὲ καὶ τῶν περυγῶν τότε σχῆμα καὶ ἡ ἀπεργασία. Αἱ τῆς ὑπὸ στοιχ. Α. εἰσι κομψότεραι καὶ ὡς δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῶν σωζομένων ἰχνῶν γραφῆς μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἦσαν πεποικιλμένοι· καὶ ἡ ἔνωσις ἀμφοτέρων τῶν περυγῶν ἀπὸ τῶν νώτων καὶ ἄνω εἶναι τεχνικωτέρα, ἐν ᾧ ἐν τῇ ἐτέρᾳ Σφιγγί ἡ ἐργασία τοῦ μέρους τούτου εἶναι ἀδρὰ καὶ βαρεῖα (1). Ὅμως ἐν τῇ Σφιγγί ταύτῃ αἱ πτέρυγες φαίνονται προσπεφυκυῖαι τῷ σώματι, ἐν δὲ τῇ ὑπὸ στοιχ. Α. παρέχουσι μᾶλλον ἰδέαν περιθέτου μεταλλικοῦ κόσμου, ἐμφαίνουσαι ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὴν εἶχεν ὡς πρότυπον ἔργον τι τῆς παλαιότερας τορευτικῆς τέχνης· ἰδίᾳ τοῦτο εἶναι κατάδηλον ἐν τῇ πρὸς τοὺς βοστρύχους καὶ τὸν τράχηλον γραμμῇ τῶν περυγῶν, ἧτις μόνον διὰ τοιαύτης προϋποθέσεως ἐξηγεῖται.

Τὸ δὲ σῶμα ἀμφοτέρων τῶν Σφιγγῶν, σῶμα θηρίου καὶ πιθανῶς λέοντος, παρουσιάζει ἐπίσης σπουδαίας ἀπ' ἀλλήλων διαφοράς. Τὸ τῆς ὑπὸ στοιχ. Β. πεποιήται μετὰ πολλῆς τέχνης· τὰ ὅσῃ τῶν πλευρῶν ὑποδηλοῦνται σαφῶς, ἀξία δὲ προσοχῆς διὰ τὴν ἐντέλειαν αὐτῆς εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ σωζομένου μέρους τοῦ δεξιῦ ἐμπροσθίου ποδός· μόνον ἐν τῇ ὀσφύϊ καὶ ἐν τοῖς ἰσχίοις παρατηρεῖται τις πλαδαρότης. Ἄλλ' ὁ κεκολοβωμένος δυστυχῶς κορμὸς τῆς ἐτέρας Σφιγγός, φαίνεται κορμὸς ἐρπετοῦ μᾶλλον καὶ οὐχὶ τετραπόδου, ἰσχνός ὢν καὶ καμπύλος καὶ δυσανάλογος· μετὰ τίνος δ' ὑπερβολῆς δηλοῦνται καὶ τὰ ὅσῃ τῶν πλευρῶν.

Ἐκ τῶν διαφορῶν τούτων δυνάμεθα μὲν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι αἱ εὐρεθεῖσαι Σφίγγες δὲν εἶναι ἔργα τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου· ἀλλ' οὐδαμῶς τεκμηριῶνται ἐκ τούτων, ὅτι ἐποιήθησαν καὶ ἐν χρόνοις ἀφεστῶσιν ἀλλήλων. Οὐδ' ἔχει τινὰ ῥοπήν πρὸς διορισμὸν τοῦ χρόνου τῆς ἐργασίας ἢ παρὰ φύσιν στροφή τῆς κεφαλῆς τῆς ὑπὸ στοιχ. Α Σφιγγός.

(1) Πλάτος τῶν περυγῶν ἐν τῇ συναφῇ μετὰ τῆς ῥάχως: τῆς μὲν Α. 0,187 τῆς δὲ Β. 0,26· ἐνδότερον τῆς Α. 0,138, τῆς Β. 0,152· ἐν τῇ κορυφῇ τῆς Α. 0,059, τῆς Β. 0,069, τῆς Β. 0,069. Μέγιστον πλάτος τῶν περυγῶν τῆς Α. 0,286, τῆς Β. 0,35.

Διότι προδήλως αὕτη δὲν πρέπει νὰ ὑποληφθῇ ὡς ἔνδειξις ἀτεχνίας ἢ ἀδεξιότητος τοῦ ποιήσαντος· πιθανώτερον φαίνεται μᾶλλον, ὅτι οὗτος δι' ἀρχιτεκτονικούς ἢ ἄλλους οἰουσδήποτε λόγους προεἴλετο νὰκολουθήσῃ πιστῶς προϋπάρχοντι τύπῳ ἀπεικονίσεως Σφιγγός, οὗ παραδείγματα πρόκεινται ἡμῖν πρόχειρα ἢ ἐν Σπάτα εὐρεθεῖσα καὶ ἐν τῷ ἐνταῦθα κεντρικῷ μουσεῖῳ ἀποκειμένη ἀρχαίῃ Σφίγγι (1), καὶ ἡ χαλκῆ διπλοκέφαλος Σφίγγις τῆς Ολυμπίας (2).

Δὲν εἶναι βεβαίως τοῦ παρόντος νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέχνης θέματος τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς διαπλάσεως τῶν εἰκονικῶν παραστάσεων τῆς Σφιγγός, καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν τέχνην τῶν ξένων ἐθνῶν καὶ πρὸς τοὺς ἑλληνικούς μύθους. Σκοποῦντες ἐν ἄλλῳ τόπῳ νὰ διαλάβωμεν ἐκτενῶς περὶ τούτου, ἀρκούμεθα νῦν νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὰς ἐπ' ἐσχάτων δημοσιευθείσας σχετικὰς μελέτας (3). Ἀπλῶς δὲ σημειοῦμεν, ὅτι καὶ ὁ τύπος, ὃν ἐμιμήθη ὁ ποιήσας τὴν ὑπὸ στοιχ. Β. Σφίγγα, συνηθέστατος οὗτος καὶ μετὰ τινῶν παραλλαγῶν ἀπαντῶν ἐν πολυαρίθμοις μνημείοις τῆς ἀρχαίας τέχνης ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων μέχρι τῶν χρόνων τῆς ἐσχάτης παρακμῆς, ἐπενοήθη ἐπίσης πρὸς πλήρῳσιν ἀρχιτεκτονικῆς ἀνάγκης· διότι τὰ κατὰ τὸν τύπον τοῦτον πεποικημένα πλαστικά ἔργα ἐδύναντο προσφεύστατα νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς γωνιαῖα ἀκρωτήρια ναῶν (*acroteria angularia*), ἐν ᾧ τὰ κατὰ τὸν τύπον τῆς ὑπὸ στοιχ. Α. Σφιγγός ἐχρησίμειον ἴσως ἀντὶ καλυπτῆρων ἡγεμόνων, ὡς μέσσα ἀκρωτήρια (*acroteria mediana*).

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

(1) Δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Α. Milchhöfer ἐν Mittheil. des Inst. in Athen 1879 Πιν. Ε'.

(2) Βλ. Die Funde von Olympia. Berlin, 1882 πιν. 27.—Ausgrab. IV. πιν. 22.—Ἀμφοτέρων τῶν Σφιγγῶν τούτων τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς διαφέρει τοῦ τῆς ἐν Ἀκροπόλει.

(3) Milchhöfer ἐνθ. ἀν. σ. 45 κτ. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ. Die Anfänge der Kunst. Leipzig, 1883 σ. 10 καὶ ἄλλ.—J. Langbehn, Flügelgestalten der ältesten griech. Kunst. München, 1881 σ. 52 κτ.—Βλ. καὶ O. Jahn, Archäol. Beiträge σ. 112—121.

